

Forfatter: Bang, Herman

Titel: PHISTER

Citation: Bang, Herman: "PHISTER", i Bang, Herman: *Værker i Mindeudgave*, Gyldendal, 1920-1921, s. 239. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-bang06val-shoot-workid77947/facsimile.pdf> (tilgået 19. juli 2024)

Anvendt udgave: Værker i Mindeudgave

Ophavsret: Udgiver har den fulde ophavsret.

Dog kan værket gengives i det omfang som det følger af ophavsretsretlige undtagelser om citat, kopiering til privat brug mv. Desuden kan der ske kopiering til undervisningsbrug mv. i det omfang som det følger af aftaler indgået med Copydan og tilsvarende institutioner.

Nogle af værkerne i Arkiv for Dansk Litteratur er dog helt fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit.

Du kan finde hvilke værker fra Arkiv for Dansk Litteratur som er frie i [denne liste](#). Har du spørgsmål til benyttelsen af et værk, kan du kontakte udgiver: [Det Danske Sprog- og Litteraturselskab](#)

„PHISTER“

DET virkede som en Eksplosion.
Rektor stod og smaatrippede hende ved forreste Bænk med Hænderne foldede over Maven og så smilende fra den ene til den anden. Der var det Gourmand-Smil om Munden, som hos Rektor altid tydede paa „Meddelelse“.

Han vilde sige noget, og han nød vor Forventning saa inderligt, stadig med Hænderne paa Maven.

— Ja, jeg har jo no'et at si'e Jer, kom det langt om længe yderst tøvende, og han smaatrippede igen en Stund, mens han gottede sig: no'et meget ubehageligt; han trak hver Lyd i Langdrag og undersøgte alle vore syv Ansigter.

Paa det „Ubehagelige“ troede vi ikke. At gøre os ubehagelige Meddelelser blev overladt visse af Overlærerne.

— Jeg gad vidst, om I kan gætte det, anglede Rektor.

Det var hans højeste Glæde at lade os gætte — mens Hemmeligheden bestandig kriblede ham i alle Fingre.

En gættede paa Maanedsløv.

— Nej.

Det var et skadefro, glad og hastigt Nej; denne Gang vidste han sig dog fri for at have givet efter med Hensyn til Maanedsløv; der var nemlig ingen, der havde bedt ham.

Vi gættede paa andre Ting, paa alt mellem Himmel

og Jord. Rektor nød det som en Fest. Han vidste det:

— Nej, denne Gang gætter I det dog ikke . . .

Han rømmede sig et Utal af Gange, Meddelelsen maatte komme nu:

-- Ja, se — det er no'et meget slemt.

— Der skal — spilles Komædie her nu igen . . .

Rektor udtalte „Komædie“, som havde han noget meget Stygt i Munden, og betragtede os igen.

— Ja, jeg, sagde han med megen Gnævenhed, er saamæn ikke for det. Men jeg har jo ikke kunnet sige nej . . . naar Professor Phister absolut vil . . .

Det sidste kom meget sløffet. Rektor var vis paa Virkningen, hvordan han saa sagde det.

Men vi forstod ham slet ikke.

— Ja, I er naturligvis osse kede af 'et, blev Rektor ved som før:

— At I skal spille med.

— Spille med? det kom fra Klassen som med én forundret Mund: vi forstod endnu ikke.

— Ja, det er saamæn en fortvivlet Idé — men naar nu Manden vil — det var en Talemaade hos Rektor, han havde altid en inderlig Respekt for, hvad andre vilde — hva' er der saa at stille op, lille Børn?

Han spurgte med dyb Overbevisning.

— Men ét er sikkert, sagde han: jeg vasker mine Hænder.

Det var ogsaa en Talemaade hos Rektor. Han vaskede ofte sine Hænder — hvor det gjaldt Smaating.

— Det er „Jeppe paa Bjerget“, han vil spille, sagde Rektor i den samme misfornøjede Tone (mens Øjnene straalede af Glæde): Adjunkt Hansen vil nok uddele Rollerne.

Og med et pludseligt Lys over hele Ansigtet sagde han:

— Nej, det havde I dog nok ikke gættet — hva'?

Det havde vi ikke. Vi forstod det slet ikke rigtig endnu:

At Hr. Phister, Professor Phister, Ludvig Phister vilde spille Komædie her, her paa Akademiet, paa Akademiets Theater — Komædie med os.

Vi var ganske stumme, Der var dem, som troede, at det var noget, Rektor bildte os ind.

En kom sig saavidt, at han kunde sige:

— Ja, men, Hr. Professor, Theatret er jo ikke oppe. Rektor tørrede sine Briller af.

— Naa, det var vel det mindste af det, lille Børn.

— Men at spille Komædie lige op til Halvaarseksamen — Rektor udtalte Ordet, som om Verdens Ve og Vel afhang af „Halvaarseksamen“; vi vidste, at han ansaa den for ganske overflødig, — det er saamæn værre, maa jeg sige . . .

— Hm, sagde han saa som en Mand, der slutter efter at have anvendt sin Tid vel:

— Ja, saa fik I det at vide.

Rektor vilde gaa, men han drejede sig omkring igen og slog med Fingrene Duksen paa Panden.

— Næ — det var nok ikke Maanedslø.

Saa gik han.

Ja, vi havde jo faaet det at vide, men vi troede det ikke endnu. Det var for utænkeligt. At Phister, Professor Phister vilde spille med os, med Gymnasiasterne, med os — paa Akademiets Theater.

Vi troede det ikke. Vi troede det ikke endnu, da vi sad med Rollerne.

Men rigtig forholdt det sig: Professor Phister vilde ned for at spille paa Akademiet: i Holbergs andet Hus, ved selve Foden af hans Statue vilde Jeppe vaagne i Baronens Seng foran selve Mesterens Ansigt.

Holberg staar jo i Festsalen, hvor Theatret er rejst. Gaar man ud af Baggrundsdøren, løber man lige bus paa det hvide Fodstykke.

. . . . Hele Akademiet aandede pludselig Holberg. Tænkte, talte, debatterede kun Holberg.

Til daglig var det lidt smaat med Holberg-Kendskab og Holberg-Kultus paa Holbergs Akademi. Han hang

paa alle Vægge. Det var alt. Han hang dér og saå paa Læsning og Madning og Leg og Eksaminering med det samme Smil, som om han ikke altid var ganske enig med den lærde Opdragelse paa den ridderlige Anstalt.

Talt til hans Ære blev der en Gang om Aaret. Talt om ham blev der sjældent: i Litteraturhistorien naaede man hyppigst netop gennem „det lærde Tidsrum“ før ham.

Men i de Dage, der nu kom, fik han Opreisning.

Der sivede Holberg ud af Gymnasiets Mure. Vi læste, vi memorerede, vi asede, vi talte Holbergsk med Korrekthed og Salvelse. Tiden var ogsaa kort. Det var allerede paa Lørdag, Professoren skulde komme.

Om Aftnerne prøvede vi. Adjunkten, der satte Stykket i Scene, var ligesaa febrilsk som vi. Han var Religionslærer og tog nærmest Replikkerne som Forklaringerne i Katekismus.

Han førte uafliadelig den højre Haand frem foran sig i Luften i en ganske meningsløs Bue og sagde afmægtigt:

— Det maa være rundt og saadan . . .

— Det maa være rundt og saadan . . .

Tanken om Professoren lammede ham fuldstændigt.

Vi hakkede i Holberg, saa vi svedte ved det. Paa Sovesalen hørte vi hinanden i Roller, saa ingen fik Søvn i sine Øjne før ud paa Natten. Ingen Moderssjæl tænkte paa Timerne. Den danske Lærer indgav et spydigt Andragende om ligesaa gerne helt at give Ferie.

— Det kunde vi saamæn for Resten li'saa godt, sagde Rektor, der altid saå skeptisk paa meget af Undervisningen.

Hele Akademiet kom med, alle levede i det samme. Det gik fra „femte“ til „fjerde“, fra „fjerde“, til „tredje“, fra de Studerende til Realisterne, fra Duks og til Fuks. I Læsetid, i Timer, ved Maaltider taites der kun om det.

Selv Lærerne blev smittede, de kiggede om Aftenen nysgerrigt ind paa Prøverne. Rektor gik febrilsk rundt

i Baggrunden af Sagen, som om han vilde holde sig paa Afstand af Skandalen:

— Naa, det bli'r saamæn net, sagde han.

— Men jeg har vasket mine Hænder.

Adjunkten svedte ved det, mens han sagde med sin evige, hjælpeløse Bue i Luften:

— Det maa være klart og saadan . . .

Vi gjorde det saa „klart“, vi kunde. Vi var jo ikke øvede i den Holbergske Diktion. Den bedste var Nille: Hun svang Krabasken, saa det suste. For Illusionens Skyld var hun iført et gammelt Skørt.

Lørdag kom. Vi var paa Banen. Selv den trægste Realist var i Dag rykket ud til Stationen, hvor hele Byen var paa Benene,

Saa endelig arriverede Toget, kørte frem og holdt.

Der kom en lille halvblind Mand, skyggende for Øjnene med den ene Haand som for at se, hvor han skulde træde, varsomt ned fra en Kupé — krum og forsigtig, sættende et Par Fødder i nogle store, fladtraadte Støvler prøvende paa Trinnet og Perronen.

Det var Professor Phister.

Han blev modtaget af nogle Venner. Gymnasiasterne stod maabendende rundt om og ventede. Det var en ubehjælpelig Olding, som de saå for sig.

Der var en eller anden, der sagde, at det var os — Gymnasiasterne.

Det varede lidt, før Professoren forstod det; han saå aandsfraværende hen paa os:

— Naa, ja, sagde han.

Det var det Hele. Han interesserede sig øjensynlig ikke saa meget for sine Medspillende.

For ham var det kun en simpel Kendsgerning, at han skulde spille med en Hob Skoledrenge.

Men vi følte os jo rigtignok ikke smigrede, da vi trak afstand fra Banegaarden,

Paa Prøven, der fulgte, var vi nærmest forstenede.

Professoren begyndte med at maale Scenen — hvor mange Skridt den tog i Dybden og i Bredden. Han ud-

maalte nøjagtig hver Fod og hver Tomme. Han lagde i Tankerne Virkningerne til Rette efter Stedet. Da det var gjort, sagde han, at der kunde begyndes.

Nu kendte han Valpladsen.

Der blev begyndt. Det var ren Eksercits. Vi gik og stod paa Kommando. Et Skridt frem, et Skridt tilbage.

— Vil De maaske erindre det?

— Vil De maaske erindre det?

var Professorens stadige.

Vi erindrede intetsomhelst og tog evig om igen, mens vi eksercerede.

Professoren lod tegne Kridtstreger paa Gulvet til Vejledning. Vi blev kommanderede som Rekruter, og vi drejede rundt som en Hjord.

Professoren var utrættelig. Han markerede Tale og Pauser med den oprakte Haand som en Taktstok:

— Der ligger Virkningen, sagde han:

— Nu en Pause — om igen.

Den Komodie var som et Uhrværk, og dens Virkninger var beregnet paa Sekunder.

To Gange sagde Phister:

— Her holder De længe inde — for her ler Publikum.

Og den Pause blev markeret med Taktstokken som de andre.

Det var altsammen mekanisk, uomstødeligt og uforanderligt. Dette maatte kunne indstudies med mindre end med Skoledrenge, naar Lederen kun gav sig Tid.

Hvad mig angaar, irriteredes mine sytten Aar usigelig ved denne Mekanik, som jeg ikke forstod. Jeg mistede alle mine Illusioner ved denne Maskinmæssighed, der ligesom klædte Kunsten af, saa vi ikke saá andet end alt Tømmerværket, hvorfra den var opbygget.

Men Professoren var utrættelig og blev ved. Eksercitsen varede seks Timer. Vi lærte alt, hvad man uden Talent kan lære. Replikkerne tog den lovbeftede Tid, Pausen fik lovbeftet Længde, Gebærden blev af lovbeftet Bredde.

Forestillingen kom. To Timer før var Phister paa Theatret. Aldrig har jeg set et Menneske saa nervøst. Ingen af os vilde have kendt ham igen. Al Sikkerheden var borte, al Overlegenheden var druknet i Lampefeberen.

Han var angst for sin Dragt, og han var angst for Rollens Ord.

Vi glemte næsten vor egen sølle Skræk ved at se denne Dødens Angst hos Landets største Kunstner, der skulde ind i en Smaaby og spille med en Flok Skole-drenge.

Han var bleg, og han skælvede. Han blev ikke et Minut paa samme Sted, mens han ustandseligt bed Knoer, saa man skulde tro, at Blodet maatte flyde af Hænderne.

Og Angsten fortog sig ikke, efter at Tæppet var gaaet op. Den blev den samme hver Gang, han var udenfor Scenen. Han var bange for hvert Optrin og hvert Ord — af sine egne. Thi os hverken hørte eller såå han. Han følte vel kun, at Uhrværket gik.

Var han inde, kom hver Virkning paa Sekundet.

Undtagen én Gang.

Det var i Scenen med Advokaterne. Himlen véd, hvordan det gik til. Men pludselig bliver Phister distrait. Man såå det paa Blikket, at han vidste ikke, hvor han var, og hvad han skulde. Det var, som blev hans Øjne pludselig brystne, som såå og hørte han ikke mer.

Der blev en Pause, og han sprang tilbage — en halv Scene.

Der sad Dommer og Advokater og vidste ikke Raad — da pludselig den ene Advokat slaar som rasende i Bordet og raaber:

Det har Du jo alt sagt, din Himmelhund.

Pludselig glemte Phister for et Nu sin Jeppe og fo'r med Haanden skyggende til Øjnene for at se paa den Pog, der improviserede i Holberg.

Saa havde han igen Traaden og spillede videre.

Og Publikum lo igen, hvor det skulde, og saa længe som det burde.

I den Fremstilling var alt beregnet — ogsaa Latter-salverne. Deres Længde var kendt af lang Erfaring. Og alligevel virkede i Spillet alt som Liv. Vi Drengene glemte at tænke paa vore egne Roller, vi glemte al Angst. Vi stod kun som fastnaglede i Kulissen og stirrede paa dette Under: at alt var Beregning og tog sig ud selv for os — for os i Kulissen, to Skridt fra Manden — som i Nuet levet Liv.

Da Phister blev fremkaldt, tog han Advokaten med.

Og Aar efter huskede han:

— Det har Du jo alt sagt, din Himmelhund.

— — —
Aar efter.

Jeg saå da fra Tilskuerpladsen Jeppe. Men den var ikke til at kende mer. Det var en Olding nu — en Olding, som var blevet træt og svag.

Jeg tænkte paa Prøverne dernede paa Akademiet. Atter havde han vel sagt paa Prøven til de Medspillende:

— Her gør De Pause — her ler Publikum.

Men man lo ikke mer som før. Latteren var blevet uden Glæde.

Alt var det samme, og alt var det blevet anderledes. Der var ikke ændret en Tøddel, og intet var til at genkende mer.

Den Aften syntes mig en af de tristeste i mit Liv.

. . . I Fremstillingskunst kan da altsaa „Virkningerne“ ligge saa fast, som de vil, Konturerne være saa ubrydelige, som de vil. Man virker kun som Liv ved at fylde med Liv — med et vist Kvantum Liv.